

”... Megkérem a lisztes molnárt, őrölje meg a búzámat ...”

Csiha Győző munkásságának bemutatása



Készítette: Horváth László Miklós

Felkészítő tanár: Ötvösné Kéki Piroska Ibolya

Hajdúnánás

2016

# Tartalomjegyzék

Bevezető .....	2
1. Csiha Győző élete és munkássága .....	2
1.1. A Csiha-malom fejlesztése .....	3
1.2. Csiha Győző, a jótevő.....	5
1.3. Csiha és a politika .....	7
2. A Csiha-malom életútja.....	8
3. Berettyóújfalui Szakképzési Centrum Csiha Győző Szakképző Iskolája.....	9
4. Csiha Tamással készített interjú.....	10
Összefoglaló .....	12
Mellékletek.....	13
Irodalomjegyzék .....	26

## **Bevezető**

A város több pontjáról is messziről látható a Csiha-malom 54 méter magas épülettömbje, melyet Hajdúnánás hozományaként is megjelöltek az EU csatlakozás kapcsán. A ma is nagy jelentőséggel bíró malmot, Csiha Győző – iskolám névadója – korszerűsítette 1942-ben, amely az akkori Magyarország legmodernebb műmalma volt. 2006-ban közel másfél milliárdos beruházással, a legkorszerűbb technológiával újították fel. A 250 tonna napi kapacitású malomban évente 75 ezer tonna búzát dolgoznak fel.

A néhány tízezer lélekszámú városok életében mindig akadnak kiemelkedő egyéniségek, akiknek hozzáállása, közéleti és szakmai tevékenysége hozzájárul a város, település küllemének formálásához. A második világháború idején az egyik legjelesebb polgárát tisztelték a hajdúnánási lakosok Csiha Győzőben.

Iskolám jövőre ünnepli névadója születésének 130. évfordulóját. Ennek kapcsán úgy gondoltam, hogy készíték egy összefoglaló esszét, mely bemutatja Hajdúnánás város híres szülöttjének életútját, illetve, érzékelteti, hogy szellemisége hogyan él tovább napjainkban.

### **1. Csiha Győző élete és munkássága**

Csiha Győző 1887. február 25-én született Hajdúnánáson. Szülei Erdély (ma Románia) észak-nyugati részéről jöttek. Anyja Négyessy Katalin nemesi családból származott, apja Csiha Elek. Elemi iskolai tanulmányait Hajdúnánáson végezte. Gimnáziumi tanulmányait is itt kezdte meg, de édesapja úgy gondolta, hogy a legjobb iskolában tanuljon a fia, ezért tanulmányait Keszthelyen fejezte be. Jeles eredménnyel végzett, közvetlenül a mérnöki pályára készült. Fáradhatatlanságát az is tükrözte, hogy rendszeresen járt gyorsírás és szabadkézi rajz órákra. Az önképzőkör egyik alapítója és vezetője volt (1. melléklet).

Miután befejezte a gimnáziumi tanulmányait 1911-ben a Budapesti Műegyetem hallgatója lett – ahol olyan neves tanárai voltak, mint Bánki Donát és Zipernowsky Károly –, gépészmérnökként végzett (2-3. melléklet). Az itt szerzett tudását a berlini Allgemeine Elektrizitas-Gaesellschaft (AEG) cégnél, majd később a Siemensnél kamatoztatta. A háború előtti utolsó évben az AEG Unió Magyar Villamossági Rt. berlini központ alkalmazottja volt.

Bécsben önkéntesként szolgált, rangelsőként végzett. Az első világháború kirobbanásakor tüzérhadnagyként vonult be, majd ütegparancsnok lett. 1915 elején orosz hadifogságba esett. Néhány hónapig Katalinszkban, majd három évig Turkesztánban raboskodott. 1917 nyarán írt levelében, a fogolytáborban eltöltött időszakáról ír apjának (4-5. melléklet). A tábor megviselte, de az időt hasznosan töltötte. Megtanult oroszul. Torna- és teniszegyletet

szervezett, a haditechnikai és malomipari újításokról előadásokat tartott. Ebben a zürös időszakban az oroszországi változásokat is figyelte. 1918 márciusában megszökött a táborból, hat hónap rejtőzködés után az ősz első napjait már Hajdúnánáson töltötte.

A Monarchia bukása után alakult új rend a *Nemzeti Tanács* irányításával formálódott. Hazaérkezése után nem ült tétlenül, ő is bekapcsolódott a tanács munkájába. November 7-én tartott tanácsi gyűlésén felszólalt a leszerelt katonák fogadásának ügyében, illetve sürgette a közéleti megsegítését. Egyik alapító tagja a *Bajtársak Jóléti Bizottsága* nevű szervezetnek.

Igaz az első hivatalos szervezeti ülést csak 1918 novemberében tartották, de már jóval előtte elkezdtek az önkéntes segítségnyújtást, amiben árvák, hadiözvegyek, hadirokkantak, elszegényedett katonák megsegítése volt a cél. Később a rengeteg munka, és a szervezet többi tagjának sikerült rábeszélnie Csiba Győzöt, hogy vállalja el az elnöki posztot. Ezt követően egyből gyűjtést szervezett, melynek köszönhetően számtalan rászorulóknak tudtak segíteni ruhaneművel, illetve kisebb pénzüsszeggel.

Az 1918-as év végére a *Jóléti Bizottság* a hajdúnánási lakosok körében közismertté vált, ez is hozzájárult későbbi politikai sikereihez. A szervezet egyik fő pontja a Hajdúnánáson állomásozó székely katonák áthelyezése volt. 1918. november 15-én a *Nemzeti Tanács* betiltotta a *Jóléti Bizottság* működését. Csiba Győzöt a november 21-én tartott választáson a főként nagygazdákból, iparosokból, értelmiségiekből álló *Nemzeti Tanács* póttagjává választották. 1919. január 3-án megjelent cikkében leírja elképzeléseit, nézeteit. A *Hajdúnánási Köztársaság* című újságban nem csak a gondolatait osztja meg, hanem a szociáldemokrata eszmék védelmére kel. A cikkből kiderül, hogy felelősnek érzi magát a városért, ugyanakkor aggodalom tölti el a város sorsa miatt. A Tanácsköztársaság ideje alatt, nem vállalt közszereplést, de a román invázió alatt Budapesten a termelési népbizottság előtt hasznosította szakmai felkészültségét. A Tanácsköztársaság bukása után Romániába menekült, majd négy év után 1923-ban tért vissza Hajdúnánásra (6-8. melléklet).

## **1.1. A Csiba-malom fejlesztése**

A négy évig tartó távolmaradás után visszatérve váratlan dolog történt. Míg korábban a *Jóléti Bizottság* elnökeként népszerű volt a hajdúnánási lakosok körében, most a városiak nem fogadták szívélyesen. Ezzel nem foglalkozva, továbbra is távol maradt a közszerepléstől és hozzáfogott nagyszabású terveinek véghezviteléhez. 1923-ban édesapjától átvette a malmot, ami ekkor 8 fő közreműködésével üzemelt. A kiegyezés után már látni lehetett a malomipar és a búzatermelés fejlődését. (1870-ben kb. 30 szárazmalom működött a régióban, a folyamatos



fejlődésnek köszönhetően a szárazmalmokat felváltották a gőzmalmok, amelyek segítségével liszt termelésén kívül további áruk előállítására is képesek voltak, például: termények darálására, olajok sajtolására)

Az 1885-ben édesapja – Csiha Elek – által alapított malom Csiha Győző szakmai és üzleti hozzáértésének köszönhetően, hamar hozzá tudott kezdeni a malom modernizálásához. Sertéstenyészto és hizlaló telepet épített ki, ennek a bevételeiből saját elképzelése szerint kibővítette a malmot. 1938-ban kezdett hozzá az akkor már több mint 50 éves malom átépítéséhez (9-10. melléklet). Az építkezést lassította az anyagihiány, amit a háborús helyzet váltott ki. A háború miatt nem csak anyag, de munkaerőhiány is kialakult, ezért is haladt lassan a malom építése. A malom Csiha Győző édesapja idejében csak egy földszintes épület volt. Az új, négyemeletes malomépület 1942-ben lett kész. Az építkezés költségei 1940-re meghaladták a 300.000 pengőt, ami ma közel 900 millió forintnak felelne meg. A cél az volt, hogy az üzem Hajdú, Szabolcs és Borsod megye ellátását biztosítsa.

Az 1942-re elkészült malom az ország legkorszerűbb malma lett. Csiha Győző nem csak az ország legfejlettebb malmát építette meg, ő volt az első, aki technikai újításokat is alkalmazott. A malmot 3 db széngázzal hajtott motor működtette, melyeknél a forgórostélyos barnaszén generátort először használták az országban (11. melléklet). A renoválás előtt 140 lóerős, míg a renoválás után 180-200 lóerős motor működött a malomban. A malom termelékenysége búzából: 825q, rozsból 175q, kukoricából 300q volt naponta. Az üzemanyag fogyasztást a minimumra csökkentették. 1q termény feldolgozásához 10kg szénre és 2 dkg olajra volt szükség.

Elkészült a 37,74 méter hosszú, 11,66 méter széles és 21,50 méter magas malomépület, amelyet emeletenként betonkoszorúval és vasgerendázattal láttak el. Az épülethez, annak külső oldalához illesztve – tűzbiztonság miatt – külön lépcsőházat is építettek vasbeton lépcsőkkel, ennek tetejére pedig toronyszerűen nagyméretű víztartályt is elhelyeztek.

Külön épületként készült el a 35, 68 méter hosszú és 15,92 méter széles gépház, majd egy 100 méter hosszú, 12,50 méter széles, tűzfalakkal rekeszekre osztott raktár is. (12-14. melléklet)

A malom renoválása után javultak a munkakörülmények, a termelés higiénikusabb lett, a zsúfoltság megszűnt. A technikai újításnak köszönhetően 10%-os termelési növekedés jött létre.

## 1.2. Csiha Győző, a jótevő

Az 1930-as évektől Csiha Győző ismét bekapcsolódott a város társadalmi életébe, megjelent a városi közgyűléseken. Kedvelte a testmozgást, egészségmegőrzése érdekében rendszeresen futott. A futball tántoríthatatlan híve volt. Mindemellett a sportmozgalmat is támogatta. 1937 januárjában a helyi *Torna Kör* bizottságába is beválasztották. A *Hajdú Vármegyei Malomszövetség* elnöke lett, majd később megválasztották az *Országos Malomszövetség* ügyvezető elnökének, de 1939-ben lemondott, a malomépítés miatt nem volt ideje ezzel foglalkozni.

A második világháború ideje alatt több mint száz embernek biztosított megélhetést Csiha Győző. A fizetést minden héten kiosztotta a dolgozók között. Látva a háborús károkat, elszegényedett családokat kölcsön is adott pénzt, amit később részletekben vont le a dolgozók béréből. A háborús évek alatt minden időszak nehéz volt, de a különösen nehéz időkben minden munkásnak családtagonként juttatott 30 kg kenyeret és 10 kg nullás lisztet havonta, ezek árát fizetéskor kellett odaadni. A malomnál rendszeresen vágtak sertést, a húst a dolgozók között szétosztotta. Ezzel is segítve azt, hogy az emberek rendszeresen étkezzenek, ne csak az élelmiszerjegyre hagyatkozzanak.

Rendkívül hatékony volt a munkavédelem a malomban. Csiha Győző a közösség elkötelezett híve volt, nem csak dolgozóként tekintett a munkásokra, ez abban is megmutatkozott, ahogyan gondoskodott róluk. Legényszállást alakított ki a malomtól nem messze, a bérzsora sújtott munkásai érdekében is eljár. Mindent megtett azért, hogy a malomban dolgozókat ne sorozzák be katonának, ha már a fronton voltak, akkor igyekezett visszahívatni őket. A besorozottak családját támogatta. 1944-ben szökött katonákat bujtatott és foglalkoztatott, gyakran munkakönyv nélkül. 1944 júliusában kérte, hogy a zsidó és egyéb munkaszolgálatosokat nála állítsák munkába, így próbálta megvédeni őket a deportálástól. Saját életét kockáztatva, letagadta a németek elől óriási lisztkészleteit, a szökött katonákat, munkaszolgálatosokat is megvédte. Az 1944. október végén visszavonuló német egységek parancsba kapták, hogy aknázzák alá a malmot, majd robbantsák fel. A 11 főből álló robbantóegység hamar hozzálátott a parancs teljesítéséhez. A malom egy hétig volt aláaknázva, a munkások az idő alatt is dolgoztak a malomban, hogy tudták bármikor felrobbanthatják. Csiha Győzőnek sikerült megvásárolnia a német parancsnokot, így a német egység továbbállt. Csiha vezetésével a műszaki egység sikeresen eltávolította az aknákat, majd a munka tovább folytatódott (15. melléklet).

A németek jelenléte nem akadályozta a termelést, csak lassította azt. A Csiha malom már az 1940-es évek elején jelentős szerepet töltött be a lisztpiacon (Debrecen, Nyíregyháza,

Diósgyőr, Kisvárd, Kassa, Tokaj). A termelés lassulása komoly anyagi károkat okozott, ám a gépek és az épületek sértetlenek maradtak. A háború befejezése előtt újra üzembe helyezték a malmot és ismét a közellátást szolgálta. Az elmaradást igyekeztek pótolni. Lisztet küldtek az akkori fővárosba, Debrecenbe illetve a borsodi bányavidékre, és az éhező Budapestre 1945 februárjában.

Csiha Győző folyamatos kapcsolatot tartva az üzemi bizottsággal és szakszervezettel gondosan vezette a malmot. Továbbra is nagy figyelmet szentelt a malomban dolgozók munkakörülményire, ahol hiányosságot talált, igyekezett kiküszöbölni. A szociális ügyeket is szem előtt tartotta. 1945-ben bevezette az ingyenes orvosi vizsgálatot, a következő évben visszamenőleg kifizette a családi pótlékot (16. melléklet).

Kutatásaim során találtam ezt a visszaemlékezést, amelyben a malom egykori dolgozója így emlékezik főnökére: „Népszerű ember volt, törődött a munkásaival, senkit az önérzetében meg nem sértett, csak a jót lehet mondani róla. Családját is szerette. Én az iparos dalárdába jártam, minden évben kimentünk május estéjén vagy névnapokon, mindig megvendégeltek bennünket, még ha pár órát is, de együtt töltöttünk. A dalárda részére minden évben adott pénzt. Csiha többször hangoztatta, hogy a malom nem az övé, hanem a lakosságáé, az övé csak annyi belőle, amit a családjával felél. Nem hordta ki a javakat külföldre. Amíg nála voltam két esetre emlékszem, hogy elmentek a Balatonra, de ott sem voltak sokáig. Jobb szeretett itthon lenni, akkor volt nyugodtan, ha minden reggel négy-öt órakor végigjárta az üzemet, egy pár szót váltott velünk és beült az irodájába és dolgozott. Este hat-hét óráig az irodájában volt...”

### 1.3. Csiha és a politika

Csihának két nagyszabású terve is volt, egyrészt egy tésztagyárat szeretett volna építeni, de ez meghiúsult. A vasútvonalat viszont még sikerült behozatnia a malom területére. A háború után már kevésbé aktívan vett részt a közéletben. Nem kötelezte el magát egyetlen politikai irányvonal mellett sem. Ezért is érte váratlanul a *Nánási Szabadság* c. hetilapban megjelent támadás 1946 októberében, miszerint munkás- és demokráciaellenes. A malom államosítását követelték. Később kiderült, hogy a helyi MKP szervezet intézte a támadást Csiha Győző ellen. A szervezet megfontolatlan lépése azt is bizonyítja, hogy a gyűlésen a munkások és az üzemi bizottság tagjai Csiha Győző mellett álltak. A rágalmakra röpiratban válaszol Csiha, mely tükrözi megbántottságát, ám a büszkeség felülkerekedik ezen. Az anonim cikkszerző, aki a Csiha - ellenes cikket írta, a röpiratban gyáva alakként jelenik meg, és Csiha csak „Cikkíró Úr”-nak nevezte.

Egy részlet Csiha Győző írásából, ahol leírja a véleményét a Cikkíró Úrról:

„Cikkíró Úr, én reakciós kapitalista sohasem voltam, nem is leszek. Cikkíró Úr, emberibb életet biztosító szocialista ön sohasem volt, nem is lesz. Cikkíró Úr, önnek duhajon virtuskodó, részeg legények csárdája a demokrácia, nekem: munkahely. Én embertelenül sokat dolgoztam. De soha még annyit, soha hívebben, mint a demokráciában. Uram, a demokrácia nekem nem csárda. Én most is csak, mint Ady „Muszáj Herkulese” veszem fel Önnel a harcot, mert muszáj védenem magam a dézsaszám rám ömlő szennytól. [...] Mondja, nem gondolt már cikkének születése előtt arra, hogy ki kellene engem hajszolni a malom vezetéséből, és bezzeg átvinné Ön? [...] Ön minden lelkiismeret furdalás nélkül vállalná is a felelősséget. Én pedig minden percben aláírnám, hogy államosították le rólam a szinte megoldhatatlan feladatokat. Ez a különbség kettőnk felelősségérzete között... A magyar nép többsége fogja eldönteni, hogy milyen gazdasági rendszerben akar élni. [...] Én el tudom képzelni, hogy okos becsületes és szervezni tudó emberek – Cikkíró Úr Ön nem ilyen – kezében a szociális termelési rend sokkal gyorsabban vihet a cél felé, mint a sötétmúltú magyar kapitalizmus. Addig is, amíg ez el nem dől, [...] tovább építem Európa legkorszerűbb malmát.”

Csiha Győző a malom államosítása után visszavonultan élt. 1950-től Budapesten a Malomipari Országos Központban dolgozott magas beosztásban nyugdíjazásáig. Nyugdíjazása után is a fővárosban élt, 1962. december 27-én halt meg (17. melléklet).

Az üzemből temetésére senkit nem engedtek el, a rekvirált malmon még csak fekete zászló sem lengett.

## 2. A Csiha-malom életútja

1948. március 25-én sötét nap virradt Csiha Győzöre. A malmot, amit élete munkájának tartott, és úgy szerette, mint gyermekét, egyedülként Hajdú- Bihar megyében, államosították. Erre azért került sor, mert a szakmában egyedül ennek volt több mint 100 munkása. A malom új vezetője (Papházi Sándor) már másnap munkához látott. A malom villamosítása után a gőzmotort - ami európai szinten az egyik legnagyobb volt – feldarabolták és a helyi méh vállalathoz vitték, ezzel egy ipartörténeti kincset semmisítettek meg. A körzet többi, lényegesen kisebb malmának köztulajdonba vétele 1950-1951 között történt. Az 54 malomból a gyenge műszaki állományúakat és a kisebbeket leállították.

A malom további életútjáról még annyit el kell mondani, hogy a Csiha Győző által több mint négy évtizede elvégzett rekonstrukció a környék legfejlettebb malmává tette akkor az üzemet, és ezért maradhatott üzemben az államosítást követően. A malomalapító idején még házaknál tárolták a termést, ám a termelészövetkezetek létrejöttével a vámörlési formát (gabona cseréje lisztre) szinte teljesen felváltotta a kereskedelmi őrlés, amihez nagy tárolókapacitásra volt szükség, így 1949-ben megépült az első, 400 vagon gabonát befogadó képességű raktár. 1975-től működött a hazai fejlesztésű Fawema típusú lisztsomagoló-rendszer, mely nem csupán zacskókba csomagolt, hanem fóliázott is. Az elszívó berendezése révén kevesebb liszt veszett kárba, és 30 ember kézimunkáját pótolta. Gépesítve lett az anyagmozgatás is. 1977-re elkészült a Csiha-malom jellegzetes képét adó „6 beton felkiáltójel”, a város felé magasodó új siló is.

A kommunista rendszer idején a hajdúnánási malom 1988-ig megszakítás nélkül kiváló üzem volt. A rendszerváltást 90 dolgozóval élte meg a Gabona Tröszt Hajdú-Bihar megyei Gabonaforgalmi és Malomipari Vállalat, a mostani tulajdonos Hajdú-Gabona ZRt. jogelődjének tulajdonaként. A demokrácia és az EU-csatlakozás sem hagyta „gondozatlanul” Hajdúnánás e különleges, máig féltve őrzött, megbecsült „hozományát”. A 2006-os átfogó beruházás értéke 1,5 milliárd Ft volt. Ekkor vissza nem térítendő támogatásból, hitelből és saját erőből korszerűsítették a kornak és az Uniónak is megfelelővé téve a nagy múltú malmot. Ezzel napi 250 tonna búza megőrlésére vált képessé az üzem, és 480 tonna liszt, 150 tonna korpa tárolására alkalmas helyiség is épült, emellett 2000 m<sup>2</sup>-es tároló csarnok az egykori Csiha-kúria területén, továbbá új csomagolóüzem és zsákoló is létesült. (18. melléklet)

A sok hazai malomüzemre nem jellemző műszaki fejlesztés is kiemelt hangsúlyt kapott a korszerűsítés során. A felújítás célja a liszt olcsóbb előállítása és az üzem piaci helyzetének megerősítése volt. A 2006. június 8-án zajló ünnepélyes átadáson az alapító mérnök fia, Csiha

Tamás is jelen volt, és örömét fejezte ki, hogy az édesapja által épített malmot korszerűsítették. Hajdúnánás Város Önkormányzata 2015-ben javaslatot terjesztett elő, miszerint a Csiha-malom kerüljön be a Hajdú-Bihar Megyei Értéktárba.

### **3. Berettyóújfalui Szakképzési Centrum Csiha Győző Szakképző Iskolája**

Katona Gábor – az iskola egykori tanára – kezdeményezésére az intézmény 1991 októberében felvette Hajdúnánás egyetlen iparosának, Csiha Győző gépészmérnöknek, a Csiha-malom tulajdonosának a nevét. Gyűjtötte az adatokat a levéltárban, felkereste a malom még élő dolgozóit, szakmai kiállítást szervezett, és oroszlánrészt vállalt a névfelvételi ünnepség szervezésében is.

Az iskola első emeletén 3 vitrin őrzi a névadó emlékeit. Az iskola mindenkorai vezetése szem előtt tartva a hagyományok ápolását, Csiha-díjat alapított, megrendezi minden évben a Csiha-napot és rendszeresen gondozza a Csiha család síremlékét. (19. melléklet)

A Csiha-díjat évente 1 alkalmazott, és 2 tanuló kaphatja (egy szakközépiskolai és egy szakiskolai tanuló). A díjat kiemelkedő tanulmányi vagy közösségi munkát, kulturális tevékenységet végző végzős diákok nyerhetik el. Az alkalmazotti díj odaítélésekor legfőképp a következőket veszi figyelembe a döntő testület: a tanulók eredményes felkészítését szakmai és szaktárgyi versenyekre, aktív részvételt az iskola életében, az iskola hagyományainak tevékeny ápolását. A díj átadására az iskola szalagtűző ünnepségén kerül sor (minden év novemberében).

A Csiha-napot immár 1994 óta rendez meg iskolánk, melyen a névadónk fia, Csiha Tamás is részt vesz. A kezdetekben több cég is képviseltette magát kiállítások formájában, mára viszont átalakult a rendezvény struktúrája. A nap a 9.-es diákok Inas - avatásával indul. Ekkor az osztályok tanulói, osztályfőnökeik kíséretében ügyességi feladatokat oldanak meg. Ezt követi Csiha Győző emléktáblájának ünnepélyes megkoszorúzása. (20. melléklet) Két éve vetődött fel az a gondolat, hogy szakmai megmérettetéseket kellene szervezni ezen a napon. A gyakorlati feladatokat a szakmacsoportok a rendezvény előtt már lebonyolítják, az írásbeli feladatok kitöltésére kerül sor a Csiha-napon. Addig, amíg tartanak az írásbelik, hogy a többi diák se unatkozzon, a sporté a szerep (21. melléklet). Mindenki megtalálhatja a maga kedvére való elfoglaltságot: informatikai verseny, kerékpározás, asztalitenisz, labdarúgás, íjászkodás, súlyemelés. Ezek a napok nagyon jó hangulatban telnek, mind a diákok, mind pedig a tanárok számára (22. melléklet).

## 4. Csiha Tamással készített interjú

2016. március 22-én Csiha Győző fiával, Csiha Tamással beszélgettem (23. melléklet). A Bécsben élő „üzletember” kérésemre hazalátogatott, hogy interjút készíthessek vele. Az interjú ideje alatt – részben a megmutatott régi családi fotók, dokumentumok miatt – néha már úgy éreztem, hogy az általa elmondott történetek megelevenednek előttem. Az alábbi részben a beszélgetésünk főbb kérdései és válaszai következnek:

*Az édesapja bizonyítványai mutatják, hogy egy rendkívül jó képességű fiatalember, mai szavakkal élve srác volt. Mindig is műszaki beállítottságú volt? Ha igen, Önt próbálta ösztönözni arra, hogy később ebben a szakirányban tanuljon?*

**Cs.T.:** Édesapám, három nyelven beszélt, német, görög, latin. Az önképzőkörben görög illetve latin nyelvű műveket fordítottak magyarra, amit édesapám bírált, javított, ha szükség volt rá. Mielőtt bekerült a műszaki egyetemre két évig jogot tanult, úgy gondolta, hogy abból nem tud megélni. Ekkor még úgy élt, mint Széchenyi. A kor divatjának megfelelően öltözködött, kártyázott. Sikerült felhalmoznia 1000 pengős tartozást, amit az apja egyenlített ki. Megfogadta, hogy soha többet nem fog kártyát a kezébe. A hadifogsága idején megtanult oroszul, majd néhány évvel később egy általános iskola felkérte, hogy a felső tagozatában oroszot tanítson.

*Édesapja Hajdú Vármegyei Malomszövetség elnöke lett, majd később az Országos Malomszövetség ügyvezető elnöke, de 1939-ben lemondott. Miért?*

**Cs.T.:** Mielőtt megválasztották a szövetség elnökének, már hozzálátott a malom építéséhez, de a későbbiekben kiderült, hogy nem tudja ellátni az elnöki feladatait és a malom építésének felügyeletét egyszerre. Választás elé került, így a nagyszabású építkezés mellett döntött.

*Milyen kapcsolata volt Önnel és húgával?*

**Cs.T.:** Szoros kapcsolatot ápolt velünk, szigorú volt és ritkán dicsért meg minket, nehogy elbizzuk magunkat. Az ebédnél fel kellett állni, elmesélni, hogy mi történt az iskolában. Vacsoránál számon kérte a testmozgást! A tanárainkkal tartotta a kapcsolatot, figyelemmel kísérte a tanulmányi eredményeinket.



***Mire emlékszik a régi Csiha kúriából?***

**Cs.T.:** 1910-ben nagyapám építtetett a régi házhoz egy új szárnyat. A házavatón Rákosi Viktor költő, nagyapám egyik barátja, verset is írt róla:

**Búcsú az öreg háztól**

*„Bármerre is jársz kedves Elek,  
e kis lakot el ne feledd.  
Ifjúságod boldogsága,  
férfi karod nagy munkája,  
itt ért e kis lakban támadt.”*

***Az államosítás után saját elhatározásból hagyták el Hajdúnánást?***

**Cs.T.:** A malom átvétele után nem volt megélhetési lehetőség. Az akkori főmolnár is fel akart mondani, ezért együtt hagyták el Hajdúnánást.

***Miért nem jöttek vissza Hajdúnánásra?***

**Cs.T.:** Egyszer visszatért, a Malomszövetség leküldte Pestről, hogy ellenőrizze az épülő új silót. A malom munkásai örvendve, szívélyesen fogadták, de ő nem akarta ámítani a népet, így életében már nem tért vissza.

***Hogyan jellemezné édesapját?***

**Cs.T.:** Elhatározott, elhivatott, talán ez a két szó jellemezné legjobban. Jó tárgyaló és beszédképességgel rendelkezett. Rendkívüli szónok volt. Műveltségére az önképzőkörben olvasott művek hatással voltak. Kitűnő üzleti érzékkel rendelkezett, ez is hozzájárult a malom építéséhez, fejlesztéséhez. Jó minőségű anyagok ritkák voltak a háborús években, mégis sikerült beszereznie azokat.

## Összefoglaló

Csiha Győző, édesapja elavult faszerkezetű malmát tökéletesen felújítva olyan ipartörténeti remekművet hozott létre, mely saját korában is egyedülállónak számított. A Hajdú-Gabona Zrt. éves kapacitása napjainkban nem kevés, évi 70 ezer tonna, de volt olyan év, amikor e fölött volt, ez a mennyiség a hazai piac mintegy 7-10 %-át fedi le. A hazai értékesítés mellett stabil, határon túli felvevő piaca Románia is. Hajdúnánás Városa is büszke „hozományára”, épp ezért él a magyar nemzeti értéktár-piramisba történő besorolási kérelem lehetőségével.

Hajdúnánás büszke a hagyományaira, kultúrájára, ápolja és gyarapítja, hogy mindezeket megőrizve átadhassa a jövő nemzedékei számára. Főrész Roland üzemvezető tárlatvezetése során a malom múzeumként üzemelő „régészét”, és az eredeti, ipartörténeti kuriózumnak számító gépeket tekinthettem meg (24. melléklet).

Érdekességként említem meg, hogy az 1967-ben készült *Tízezer nap* című film egy részét Hajdúnánáson forgatták és a filmben többször is feltűnik a Csiha-malom. A film a Széles család történetén keresztül ábrázolja a magyar parasztság sorsát. Megelevenedik a múlt: a kiszolgáltatottság, megalázottság, kemény küzdelem a betevő falatért, nélkülözéssel teli házasság. A film rendezője – Kósa Ferenc – a Cannes-i fesztiválon (1967) a legjobb rendező kategóriában elismerést szerzett és jelölték az Arany Pálmára is.

Felvetődhet a kérdés, hogy a dolgozat megírása után, milyen embernek ismertem meg Csiha Győzőt? Végtelen precizitása, európai szintű szaktudása mellett, átlagon felüli munkabíráására is szükség volt, hogy a kor legmodernebb gőzmalmát hozza létre. Empatikus személyisége nagy elismerést aratott, mind dolgozói, mind pedig a város lakói körében. Elszántságának köszönhetően az általa felépített malom technikai megoldásainak révén maradhatott fenn az utókor számára. Az iskola pedig nemcsak nevében őrzi e remek ember emlékét, hanem hagyományait ápolva, őrzi szellemiségét is.

Mindezek után elmondhatom, hogy büszkén vallom magam a városomban elterjedt kifejezéssel élve „csihásnak”.

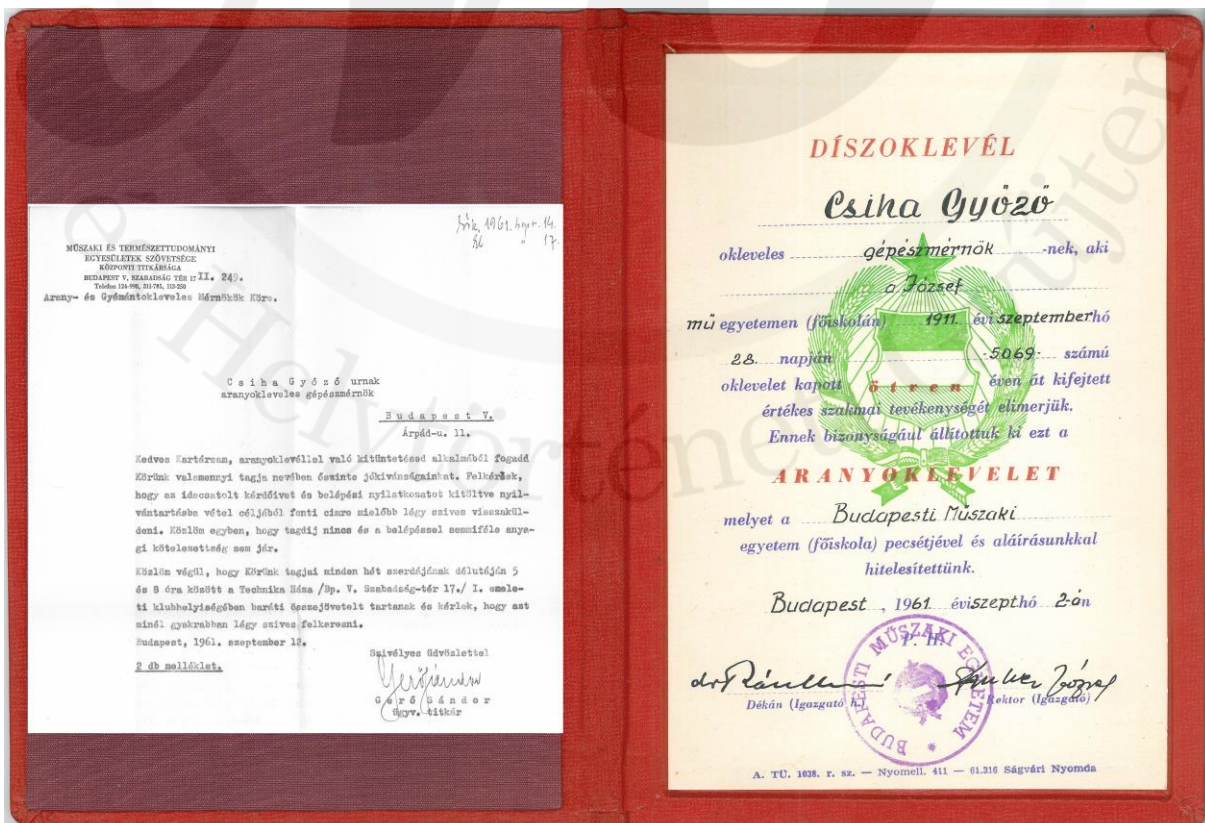


## **Mellékletek**

1. számú melléklet: Csiha Győző osztálytársai körében, 1904



2. számú melléklet: Csiha Győző gépészmérnöki díszoklevele





### 3. számú melléklet: Csiha Győző leckeönyve

Gm. osztály

Csiha Győző úr, az 1909 tanév a következő tantárgyakra:

első  
másodikk

A tantárgyak jegyzéke és a tanárok neve	Heti óraszám		Napjeltel-szám	A díjak lefizetését vagy a jelműntést bizonyítja a quæstor	A bejegyzést és napját bizonyítja a dékán	A bejegyzést bizonyítják a tanárok	A látogatást bizonyítják a tanárok	Az előmenetelt bizonyítják a tanárok	Jegyzet	
	Előadás	Gyakorlat								
Élel. tr. felepek berendezése. Kupernovszky K.	2	-		Beíratási díj	1909 - 1/8 - Wittmann					
Élm. és kísérlet. élel. tr. d. m. t. D'Hoer. Tempio M.	2	-		Tandíj						
Gépkísérletek hydrogépeken. Bomfi Dondó	-	4								
Műegyesületi géptan. Lázár Pál	2	-								
Hydrologia. Bogdányi Ödön	2	-								
Mech. techn. gyakorlatok. Rejto Sándor	-	1								
Gépműhelyi gyakorlatok. Rejto Sándor	-	2								

A bejegyzést bizonyítják a tanárok	A látogatást bizonyítják a tanárok	Az előmenetelt bizonyítják a tanárok	Jegyzet
<i>[Signature]</i>	<i>[Signature]</i>		
<i>Lázaár</i>	<i>hárvár</i>		
<i>Rejto</i>	<i>Rejto</i>		
<i>Rejto</i>			

Bélyeg  
30 fill.

Látta:  
*Wittmann*  
e. i. dékán.

KIR. JOZSEF NUSZTETEM GÉP-MŰHELYE  
SZÉKELYI BÉLYEGNYOMTÁRA \* KIR. JOZSEF NUSZTETEM GÉP-MŰHELYE



4. számú melléklet: 1915-ös hadifogság



5. számú melléklet: 1917-es hadifogság után

**6. számú melléklet: Csiha Győző gyermekeivel a Balatonon**



**7. számú melléklet: Csiha család**



**8. számú melléklet: Csiha Győző a gyermekeivel**



**9. számú melléklet: Sertéshizláló**

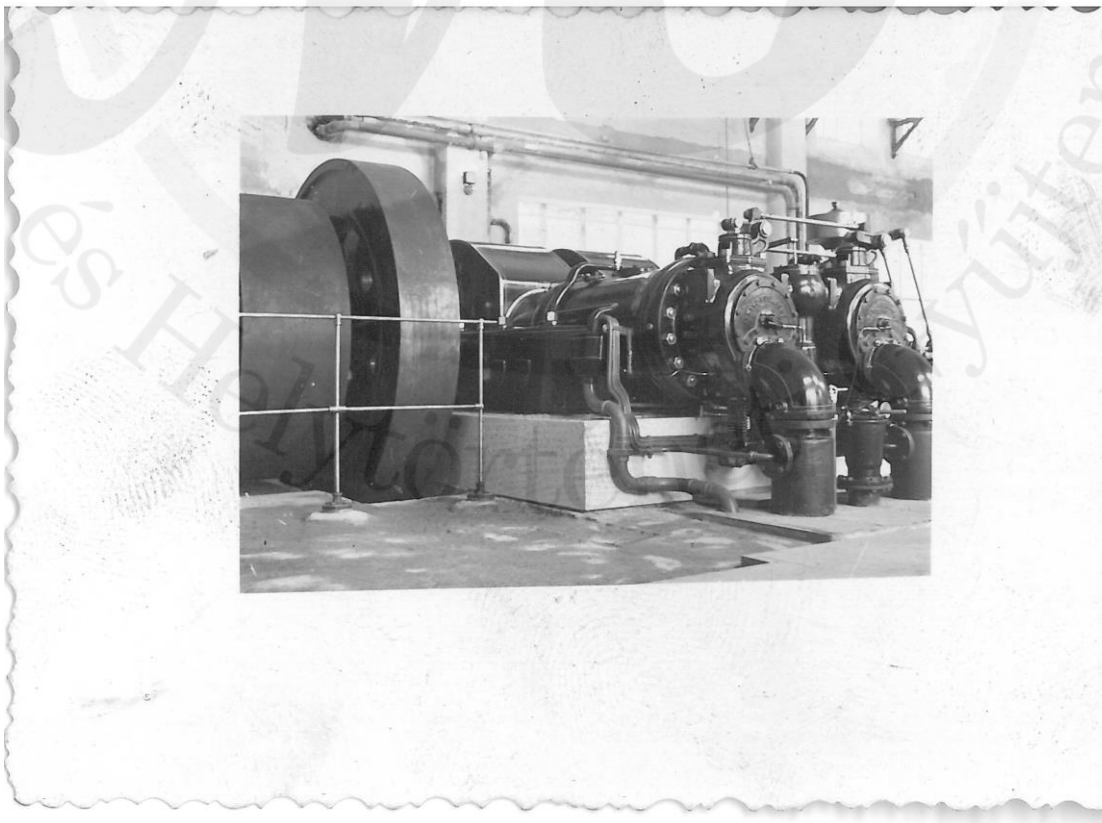




**10. számú melléklet: 1942-es malom**



**11. számú melléklet: Forgórostélyos barnaszén generátor**



12. számú melléklet: Csiha-malom üzemi része, 2016



13. számú melléklet: Csiha-malom, 2016

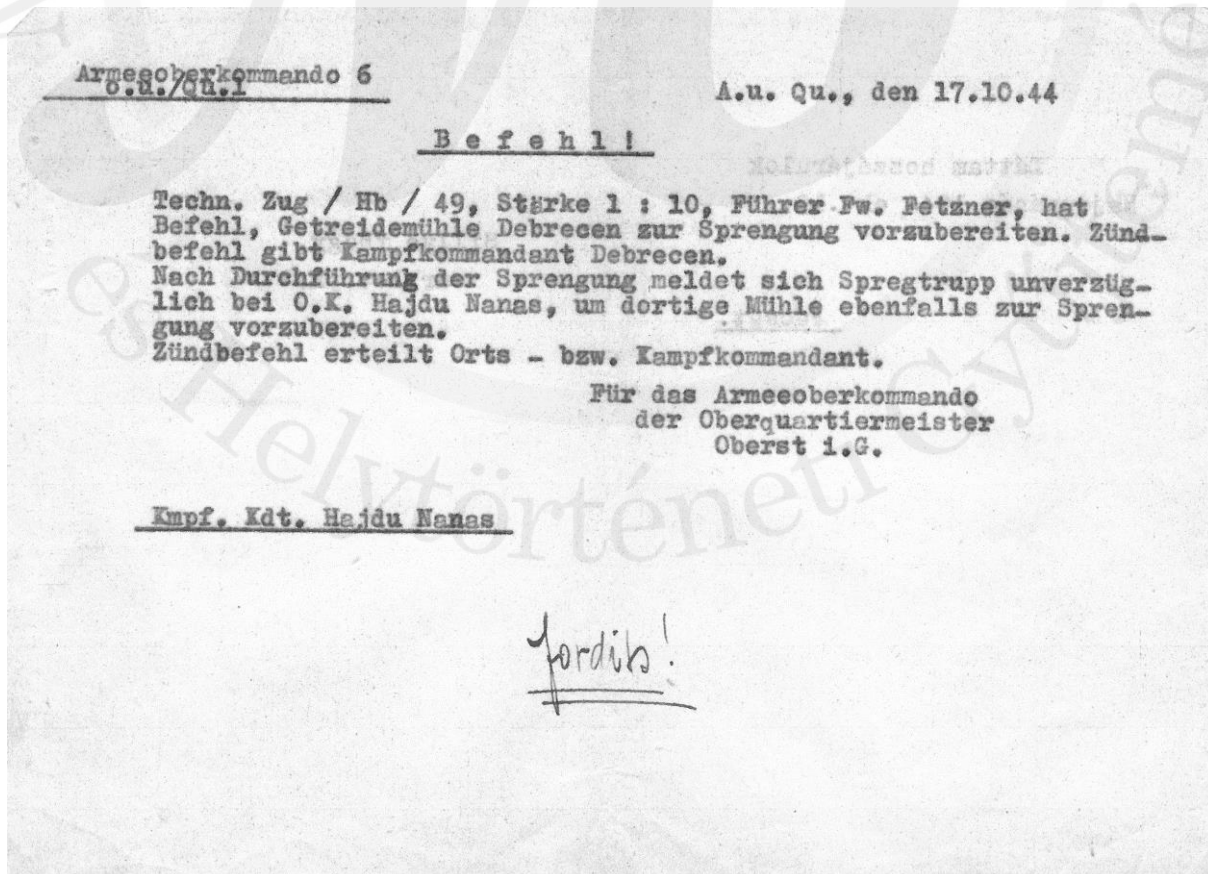




14. számú melléklet: Csiha-malom bejárati része, 2016



15. számú melléklet: Német parancs a malom aláaknázására



## 16. számú melléklet: Köszönet a segélyosztásért

Hajdunánás m. város Nemzeti Bizottságától

.....MÁLÓM	ad:	.....
Hajdunánás		
1945 APR. - 7		

Csiha Győző mérnök Urnak  
H e l y b e n

Legutóbbi jelentését a Nemzeti Bizottsághoz címezve tudomásul vesszük, melyben beszámol a Borsofa- budapesti inségőrlésről. Mindez nagyteljesítmény, figyelembe véve azt, hogy mindez ingyen történt s megmutatta e tétivel hogy van szerető szíve és tud tenni a szegényekért, az éhezőkért, a demokratikus Magyarországon.

Nem is talál a bizottságunk szavakat arra, hogy hogyan köszönje meg a nép nevében ezt az önzetlen munkát, mellyel mérnök Úr a segéllyel közre működött.

Az éhező nép és a város nevében fogadja őszinte és hálás köszönetünket, s további önzetlen munkájára Isten további áldását kérjük.

Hajdunánás 1945 ápr. 6.



A Nemzeti Bizottság nevében

*Ósász Balázs*

.....  
elnök.

## 17. számú melléklet: A képen a Csiha család (1962. augusztus 18., Öhönfőzés Bécs mellett, a széken Csiha Győző ül, fakanállal a kezében Csiha Győzőné, továbbá a kép bal szélén, háttal, sötét pulóverben Csiha Tamás, mellette Csiha Márta férje, Reizner József, Csiha Márta és egy ismeretlen)





**18. számú melléklet: 1910-ben épült Csiha-kúria (Újszőlő u. 1., mely helyén ma már lisztraktár áll)**



**19. számú melléklet: Csiha család síremléke**



**20. számú melléklet: Csiha Győző emléktáblája az iskolában**



**21. számú melléklet: Csiha-nap 2015 (A képen, Bakó Sándor, igazgatóhelyettes úr, Csiha Tamás és kedves felesége)**





**22. számú melléklet: Csiha-díj**



**23. számú melléklet: Interjú közben, 2016. március 22.**





**24. számú melléklet: Üzemlátogatás a Csiha-malomban, 2016**



Móricz P  
és Helytörténeti Gyűjtemény

## Irodalomjegyzék

1. Rigó Tamásné szerk.: A Hozomány /Nánási füzetek 16., Hajdúnánás, 2005./
2. Koroknai Zoltán szerk.: Csiha Győző élete 1897-1962 /Hajdúnánás, 2002./
3. Gut István: A Hajdúnánási Csiha - malom története /Helytörténeti Gyűjtemény, Hajdúnánás/
4. Hajdúnánási Újság (2006. június 24., 685. szám): Ünnepe a Csiha-malomban
5. Hajdúnánási Újság, 1988.26.: Látogatóban a Csiha-lakásban (Tar József írása)
6. Hajdúnánási Újság, 1994. 16. : Csiha Győző mérnök (Dráviczki Imre írása)
7. Unokáink is olvasni fogják  
[http://napkeletnepe.blog.hu/2012/08/21/katona\\_gabor\\_42](http://napkeletnepe.blog.hu/2012/08/21/katona_gabor_42)
8. Csiha-malom története  
[http://nanastv.hu/a-csiha-malom-tortenete-2003\\_5598c38fe.html](http://nanastv.hu/a-csiha-malom-tortenete-2003_5598c38fe.html)
9. A hajdúnánási Csiha-malom  
[http://www.hajdunanas.hu/useruploads/files/eloterjesztesek/2015\\_februar/5\\_np\\_ertektar\\_Bizottsag\\_beszamolaja/A\\_hajdunanasi\\_Csiha\\_Malom\\_Hajdu\\_Bihar\\_Megyei\\_ertektarba\\_felterjeszett\\_palyazati\\_anyaga.pdf](http://www.hajdunanas.hu/useruploads/files/eloterjesztesek/2015_februar/5_np_ertektar_Bizottsag_beszamolaja/A_hajdunanasi_Csiha_Malom_Hajdu_Bihar_Megyei_ertektarba_felterjeszett_palyazati_anyaga.pdf)
10. Magyar Életrajzi Lexikon (vásárlóérték)  
<http://mek.oszk.hu/00300/00355/html/ABC02469/02789.htm>
11. Koroknai Zoltán szerk.: 30 év a szakképzésben 1970-2000 Csiha Győző Ipari Szakmunkásképző és Szakközépiskola kiadványa
12. Ötvösné Kéki Piroska, Gyulai Attila szerk.: Kőrösi Csoma Sándor Gimnázium, Szakközépiskola, és Szakiskola és Kollégium Csiha Győző Intézményegység 2014/2015-ös tanévének évkönyve
13. Újhelyi István: A Hajdú- Bihar megyei Gabonaforgalmi és Malomipari Vállalat 25 éves története, 1987
14. Interjú Csiha Tamással